

ნაცნობს და უცნობს, რომლებსაც ყოველთვის ლუკმა ყელზე ადგებთ, თუ მათ გარშემო სხვები შიშშილისაგან იტანჯებიან, რომლებსაც ახლად გამოკვლილი პერანგი ცეცხლის ალად ედებათ ტანზე, თუ თავიანთ მახლობლად ხედავენ შიშველ-ტიტვლებსა, რომლებიც ნეტარობენ მაშინ, როდესაც, თავიანთ პირად ზედნიერებას სხვებსაც უზიარებენ და თავიანთ საკუთარებაში გარეშეებსაც ნაწილს უდებენ. სამაგვიროდ ამგვარი კაცების გვერდით არსებობენ ისეთებიც, რომლების გულიც ყოველმხრივ და ყოველნაირად დახშული და შეკრულ-ჩაკტილია მოყვასთა მდგომარეობის შესატყობად. რომლებსაც არაფერი არ ემეტებთ სხვებისთვის და, თუ პირადად თითონ სიამოვნების ტალღებში სურავენ, სხვები, თუ გინდ რომ ცუხლიც ეკიდებოდეთ, არ ახსოვთ და არ აღიწებენ მათ. სწორედ ასეთი გულდრმო კაცის მაგალითია დახატული დღევანდელ სახარებაში.

კაცს ზღვა მოსავალი მოუვიდა, მოსავლის შესანახად საკუთარი ქურქელი არ ჰყოფნიდა, აუცილებელი ხდებოდა მეზობლებისაგან საჭირო ბელლები დაქირავება, მაგრამ იმდენად დამწყარი, ხარბი, გაუმადლარი, შეკრული და გაპირუტყვებული გულის პატრონი გამოდგა მოსავლის პატრონი, რომ ქირის ვალბეც სამძიმოდ დაურჩა, აუარებელი მოსავლის სულ მიკრედი ნაწილის მიცემაც ვერ გაიმეტა მეზობლებისთვის და გადასწყვიტა: **ესე ვჰყო: დავარღვივნე საუფჯინი ჩემი და უფროსნი აღვაშენენ, და შევიკიბო მუნ ყოველი ნაყოფი, და კეთილი ჩემი და ვრქვა სულსა ჩემსა: სული! გ-ვს მრავალი კეთილი, დაუნჯებელი მრავალთა წელთა; განისვენენ, ჰსჯამენ, და ჰსვი, და იხარებდ.** (ლუკ. 12, 18—19).

საზოზარია ამგვარი კაცი, ღვთის სასჯელია საზოგადოებისთვის ასეთი წევრი, ქირი და უბედურობაა ქვეყნისთვის ამგვარი პირი! მაგრამ, ძვირფასო მსმენელნო, ასეთ ქირს თითონ საზოგადოებავე აჩენს თითონ საზოგადოება და მანაშავე, რომ ღვთის ხატად და მსგავსებად დაბადებულ არსებას მტაცებელ და გაუმაძლარ პირუტყვად ჰქმნის ბოლოს.

შეგიძლია შენი საკუთარი ენახი ზეამლათაც, ე. ი. ტყის ვაზად, კრიკინად, ბაბილოთაც აქციო და ჩინებული საფერავისა, რქაწითელისა და ოჯელიშის ზვრდაც, შეგიძლია აბილაურისა, თურაშაულისა, სირმაშვილისა, ხეჭქურისა, გულამისა და ნანაზირის წალკოტი მატალოსი და ტყის მწარე პანტის სანერგედ ვახადო. ყველა ეს დამოკიდებულია შენს გულმოდგინებაზე, ბეჯითობაზე, შრომაზე, შეგნებაზე და გამოკდილებაზე. თუ შენ ამ მცენარეებს არ მოაკლებ თავთავის დროზე გასხვლას, შეეყვას, გასუფთავებას, მორწყვას, ბარვათონხას, გამარგვლას, ნიადაგის განოყიერებას და მანენ ოთხფეხებს ახლო არ მიაკარებ მათ, ისინიც უსათუოდ შესაფერი სიუხვით დაგაჯილდოებენ ნაყოფიერობით, ისინიც, უმალღეს ხარისხამდე სანაქებო თვისებების ხეხილით, შეიქნებიან შენი გამდიდრების უტყუარ წყაროდ. მაგრამ თუ ხსენებული ძვირფასი ჯიშის მცენარები დაივიწყებ, არ მიხედე თავთავის დროზე, ნაცვლად გასხვლა-გამარგვლის ცხენები და ძროხები მიაბი მათზე საძოვრად, სულ მოკლედ დროში ჯიშინი ხეხილის მცენარეები გაველურდებიან, ვადაგვარდებიან, დაჰკარგვენ თავიანთ ჯიშის სანაქებო თვისებებს და ნაყოფს აღარ ექნება წინანდელი გემო, ფერი, წონა და ღირებულობა.

ბუნების საყოველთაო წესია, რომ გავებული და შესაფერი ხელის შეწყობა, ე. ი. კულტურული ზეგავლენა აუკეთესებს, ავითარებს, ამაღლებს და ამდიდრებს საუკეთესო თვისებებით მცენარეებსაც; ცხოველებსაც და კაცსაც, ხოლო დატოვება მათი გარეშე სათანადო ზეგავლენისა, შეგნებული პატრონობა-მზრუნველობისა უსათუოდ გადააშენებს, გაველურდებს და დაკარგვინებს მათ ყველაფერს, რაც კი მათ სასიკეთო და დასაფასებელი აქვთ რამე.

ინგლისში, მაგალითად, მკოდნე და გამოკდილი ფრინველების პატრონები როგორც სურთ, ისე უცვლიან მტრედებს თავისა და ნისკარტის მოყვანილობას, რომელის ფერიც მოს-

წონთ, იმ ფერ ბუმბლს უჩვენენ მათ ფრთებზე და სხ.

განათლებული და გემოვნება განვითარებული საზოგადოების წევრი საქმარისად უფლის და ფერება თავის სხეულს, ამიტომ გარეგობაც საერთოდ მოხდენილი და სანდობიანი აქვს, ამიტომ მისი კანიც სუფთა, ნაზი და რბილია მაგრამ, საქმარისია ესეთი პირი, რომელიმე შემთხვევის გამო, მოჰყვეს ველურთა შორის, რომ რამდენიმე წლის შემდეგ იგიც ისე გაბაჯვლიანდეს, როგორც გარეული კაცები და მისი კანიც ტლანქი, უხეში, სქელი და ლახათოვლებული შეიქნეს, როგორც ველურებისა.

ყველაფერი ეს ვიცით, ყველაფერი ეს გვაკრია, ყველაფერი ამას ვასრულებთ კიდევ მცენარეებისა, ცხოველებისა და კაცის სხეულის შესახებ და საუბედუროდ ყველაფერი ეს დავიწყებულნი გვაქვს მხოლოდ ადამიანის სარწმუნოებრივი განვითარების საკითხში. იშვიათია რომ დედა გულმოდგინედ ზრუნავდეს სიკაცხლის პირველი დღეებიდანვე გაუთბოს და გაუშუქოს თავის ახლად შექმნილ შვილს ნორჩი გული ქრისტიანობის მაკაცხლებელი სხივით, იშვიათია, რომ ოჯახის მამა თავისი შვილების ზნეობრივად აღზრდისა, განვითარებისა და ამაღლების მზრუნველობით ეწეოდეს უსათუოდ უშეიკვლო და სათნოიან ცხოვრებას, უმაგალითოა, რომ საზოგადოება ერთდებოდეს ძარცვას, გლეჯას, სიყალბეს, ავაზაკობას, სისხლის ღვრას, გარყინილობას, ლოთობას, მეძაობას და სხვა ათას გვარ ბოროტებას იმ მოსაზრებით, რომ ამითი არ გაეზრწნა, მავნებელი ზეგავლენა არ მოვახდინო ახალ წევრებზეო, არა; ამაზე იშვიათად, ძალიან იშვიათად ფიქრობს ვინმე. თვალბით და წლობითაც ისე ცხოვრობენ ზოგიერთი დედები, რომ ერთხელაც არ გაახსენდებათ თავიანთი ქრისტიანობა; მათ კალთაზე და მკლავებზე აღზრდილი შვილები არასოდეს არ ყოფილან მწახველები, რომ მათ დედებს მიემართოთ რისთვისმე უმაღლესი არსებისათვის, რომ მათი დედების რწმუნა გამოხატულიყოს რომელიმე იდეალური, უანგარო საქციელით ან ქველმოქმედობით; მამები არა იშვიათად

სწორეთ შვილების თანდასწრებით იჭერენ ხოლმე ანგარიშს რა ბოროტება ჩაიდინონ, ვინ მოკლან, ვინ შეაღვიანონ, გაზრწნან, გაავაზაკონ, დაღუპონ და დაჩაგრონ; საზოგადოება თავისი ახალი წევრის ღირსება იმითი ზომავს, თუ რამდენად ბასრი და მჭრელი კბილები აქვს მას სხვებთან საბრძოლველად, რა ღონე და მოქნილობა მოსდევს მას მკლავებში ცხოვრების ხეთქა-ქიდაობიდან გამარჯვებით გამოსვლისათვის, რა ხერხიანობისა, ოინებისა და უცნაური ქამანდების პატრონია იგი და იმის სათნოებას, გულრბილობას, იდეალურ მიმართულებას, ზნეობრივ აღფრთოვანებას და სიმართლეს პატიოსნებას სრულებითაც არ დადებენ. მაშ რა გასაკვირველია, რომ ოჯახისა, მშობლებისა, ნაცნობ-ნათესავებისა და საზოგადოების მხრივ კეთილ ზეგავლენას მოკლებული მოზარდი თაობა ზნეობრივად ველური და პირუტყვივა? რა გასაკვირველია, რომ აღარსად სჩანან საზოგადო კეთილდღეობისა და მოძმეთა ბედნიერების მოკიკულები, უანგარო მუშაკები და ზეარაკად გამხადებული პირები? რატომ არ ვიცით, რომ ნაჩვენებ პირობებში აღზრდილი მოქალაქე ზნეობრივად ცხოველობას ვერ გასკილდება და ამიტომ მუდამაც მოწადინებული იქნება, რომ ყველაფერი თავის თავს ანაცვალოს, თავის კუქს მიჰკერძოს, ქვეყნის სიმდიდრე ფართო ჩინჩახეში ჩაილაგოს, რომ მარტოდ მარტო თითონ იკონხოს, თითონ ღეჰოს და ისაზრდოვოს?

ცხოვრება გაძნელდა, სულის მოთქმა აღარ გვაქვს, მთასა და ბარს ვასკდებით, რომ რამეფრათ შვეისუბუქეთ გაჭირვებულნი ყოფა, მაგრამ გზა ვერ გავიგვინა. ავერ ახლაც სოფელისა და ქალაქელს ყველას საკანონმდებლო დაწესებულებისაკენ მიგვიპყრია თვალი და იქიდან მოვევლით ხსნასა და შევლას. მაგრამ ვაი, რომ არც ეს იმედი გავვიმართლებმა, რადგანაც კანონმდებლები ჩვენზე საზოგადოების სისხლისა და ხორცის შვილებია, ჩვენზე მიმართულების პირობია, იგივე კაცებია, რომლებსაც ცხოვრებაში ღირსებად უთვლით სხვებთან საბრძოლველად კბილების სიმწვეტეს და ბასრობას და

არა სათნოებისა, ლომობიერებისა, იდეალური მიმართულებისა, ზნეობრივი აღფრთოვანებისა და სიმართლენაპატიოსნების მოციქულობას!

არა, სიკეთე კაცს შორიდან არ ევლინება. ჩვენი ცხოვრება ისახება ოჯახში, ჩვენი პირველი ხელმძღვანელები მშობლები და მახლობელი ნათესავებია, ჩვენი საბოლოოდ გამწვანებული და გარკვეული მიმართულების მომცემი მშობელი საზოგადოებაა. აქ, ოჯახში და მშობლიო საზოგადოების წილშია სათავე ჩვენი ცხოვრების სიტკბოებისაც და სიმწარისაც, წინსვლისაც და დაღუპვისაც, განათლებისაც და სიმენილისაც, სიწმინდისაც და ანღრევისაც. ოჯახში და საზოგადოებამ უნდა ავეინთოს ყველას გულში გაუქრობელი ღამპარი ძმის სიყვარულისა, საერთო კეთილდღეობისათვის თავდადებულობისა, უსათოდ სიმატლეზე და პატიოსნებაზე სიარულისა ყოველ შენმთხვევაში და დიად, მერე საკანონმდებლო დაწესებულებაც შევებისა და ბედნიერების ღონიერ ნაკადულით შემოიჭრება ჩვენს ცხოვრებაში.

რამ უნდა შემოაბრუნოს ჩვენი ოჯახი და საზოგადოება უკუღმართობიდან სასურველი სიკეთისაკენ?

სწავლა-განათლებამ, მოზარდ თაობის, შეგნებულმა აღზრდამ.

სწავლა განათლება უსათოდ უნდა სწვდებოდეს ადამიანის არსების თვითეულ მხარეს, იგი უნდა შეეხებოდეს კაცის ხორცსაც და სულსაც, ტვინსაც და გულსაც, კუთხსაც და გრძობებსაც, სვინდისსაც და ზნეობასაც. თუ სწავლა-განათლების საქმეში არ არის სისრულით დატული ასეთი ყოველმხრიობა, თუ სწავლა-აღზრდის პროგრამიდან გამოტოვებულია ადამიანის არსების რომელიმე მხარე, რომელიმე ძალისა და ნიჭის გაწვრთნა, გაფართოება და გაფურჩქვნა, სწავლა მიღებულიც ისეთივე ცალმხრივი, გვერდელა და დამახინჯებული გამოვა, როგორც მცენარეები, რომლებსაც მხოლოდ ერთი მხრიდან უყურებს მზე.

ჩვენი სასწავლებლები კი სწორეთ ამ ცალმხრივობაზე არიან აგებულნი. მთავარი ყურადღება სასწავლებლის იმაზე მიკეთული, რომ

მოსწავლეებს შეათვისოს ხუთი თუ ექვსი უცხო ენა, ქვეყნის ქალაქებისა, მდინარეებისა, მთებისა და მინდვრების სახელები და იმდენად გაწვრთნას მათი სხეული, რომ აღარაფრთარ სიძნელეს აღარ წარმოადგენდეს მათთვის ხუთი ადლის სიფართოის თხრილზე ჩიტივთ გადაფრენა და ვაკანებული მიტარებლივთ უფლებელად ჩამოხტომა. ის ვარემოება კი, რომ არც ერთ სასწავლებელთან არ არსებობს სახლი ღვთისა, რომ არც ერთი სასწავლებელი არსებითად არა ზრუნავს, რომ მოსწავლეები განვითარდნენ სარწმუნოებრივად, არაყის ჩვენთაგანს არ აღონებს და არ აწუხებს...

აი ამ გვარმა მიმართულებამ, ამ გვარმა სწავლამ და გაწვრთნამ შობეს და აღზარდეს ის ხარბი და გაუმადლარი ორ ფეხი ნადირი, რომლის საზარელი სურათიც დაგვანახვა დღეს სახარებამ.

საყვარელნო, ვისმინათ ღვთისა და ჩაუკვირდეთ, რა გზას ვადგევარო! ამინ.

ეპისკოპოსი ლეონიდი.

ქრისტიანობა და პროგრესი.
(თარგმანი).

თანამედროვე განათლებულ საზოგადოებაში ხშირად იხმარება ცნება „პროგრესი“, რომლითაც იგულისხმება კანონი კაცობრიობის თანდათანობითის განვითარებისა და სრულყოფისა, ანუ წინსვლა ნაკლები სისრულისაგან მომეტებულ სისრულისაკენ. ყველა სცნობს ძალას და მნიშვნელობას ამ ისტორიული კანონისას, და ყველას უნდა შეძლებისა და გვარად ხელი შეუწყოს კაცობრიობის ჩქარა განვითარებას. მაგრამ ზოგიერთ ადამიანებს განსაკუთრებით მიაჩნიათ თავიანთ თავი ისტორიული პროგრესის მსახურებად და მამოძრავებლად, და მხოლოდ თითონ იჩემებენ პროგრესის სისტემის სახელს, ხოლო ყველას, ვინც მათი მოაზრე არ არის უწოდებენ, და მიანით, რეტროგრადულად, ესე იგი, ისეთ ადამიანებად, რომლებიც იჭერენ საზოგადოების პროგრესულ მოძრაობას, ანუ, კიდევც უკან ეწევიან მას. ეგრედ წოდებული პროგრესისტები ვერ

არის ვგრერვიდ კეთილ ვანწყობილებში სარწმუნოებასთან და ქრისტიანობასთან. სიტყვა „პროგრესი“ მოსხანს ურწმუნო ლიბერალიზმის ბიარლზე, და ამ ბიარალით ურწმუნოება გამოდის საბრძოლველად წინააღმდეგ ეკლესიისა და მის დაწესებულებათა, წინააღმდეგ ქრისტიანობისა და მისმიერ გავრცელებულ სარწმუნოება ზნეობრივ მოძღვრებისა. ურწმუნო პროგრესისტებს ქრისტიანობა ეჩვენებათ ისეთ ძალად, რომელიც აბრკოლებს კაცობრიობის წინსვლას; და ყველაფერი რაც დაფუძნებულია ქრისტიანობაზე, რასაც აქვს კავშირი სარწმუნოებასთან და ეკლესიასთან, მიანით იმათ უკან დარჩენილად, უძრავათ. ამისათვის იმათ უნდათ იმ გზებიდან, რომლებზედაც მოძრაობს კაცობრიობა, განსდევნონ ქრისტიანობრივი სარწმუნოება, რომელიც იმათ მიანიათ დაბრკოლებად პროგრესული მისწრაფებისა; და მტკიცედ-მორწმუნე პირებს ისინი უტკერინან მტრული ვანწყობილებით, როგორც წარმომადგენლებს სიბნელისა და მკვდარის უძრავობისა.

უნდა-კი ითქვას, რომ იდეია პროგრესისა სრულიადაც უცხო არ არის ქრისტიანობისათვის; პირ-იქით, იგი იმას ეკუთვნის მომეტებულად, მინამ რომელსავე სხვა აზროვნების მიმართულებას. და ყველა ძალებითგან, რომლებიც მოქმედობენ ისტორიაში, არცერთი ისე ძალიან არ უწყობს ხელს ქეშპირიტ პროგრესს, როგორც ის ძალა, რომელიც აღინიშნება ქრისტიანობის სახელით.

ქრისტე მაცხოვრის მოძღვრებაში არა ერთხელ და ორჯელ არის ნაჩვენები კანონი კაცობრიობის თანდათანობითი განვითარებისა, კანონი, რომელიც მოქმედობს ისტორიაში, და რომელსაც იგი უტყვევდებარებს ღვთის სასუფეველის აღზრდას ქვეყანაზე. მოიგონეთ იმის იგავები მღოვრის მარცვალებ და პურის-კომზე: **„მზგავს არს სასუფეველი ცათა, ამბობს მაცხოვარი, მარცვალსა მღოვრისასა, რომელი მოილო კაცმან და დასთესა თვისსა მტილსა, რომელი უმცირეს არს ყოველთა თესლთა, ხოლო რაჟამს აღორძინდის, უფ-**

როს ყოველთა მხალთა არს იგი, და იქმნის იგი ხე ღიდ, ვიდრემდის მოვიდიან მფრინველნი ცისანი. და დაადგრიან რტოთა მისთა. მსგავს არს სასუფეველი ცათა ცოშსა, რომელი მოილო დედა-კაცმან, და შეპრითო იგი ფქვილსა სამსა საწყაულსა, ვიდრემდე აღაფუვნა იგი ყოველად.“ (მათ. XIII, 31—33). შედარებანი, რომლებიც მაცხოვარმა იხმარა, ცხადად გვაჩვენებენ, რომ ზნეობრივი ძალები კაცობრიობისა პატარაობიდან თანდათანობით მიდიან მომეტებულ სრულყოფისაკენ. თვითეულ წევრს ღვთის სასუფეველისას, რომელიც თანდათან უნდა იზრდებოდეს მაცხოვრისაგან ნამცენები აქვს, ერთ ადგილას კი არ იდგვს უძრავად, არამედ მთელის ძალონით სცილობდეს ერთი საფეხურიდან მეორეზე ავიდეს, დაბლიდან მაღლა, ნაკლები დიდებულად მომეტებულ დიდებისკენ. მაცხოვარმა ამცნო ყველა თავის მიმდევრებს უმაღლესი იდეალი, რომლის განხორციელებისკენაც თვითეული ჩვენგანი უნდა მისწრაფვიდეს. **„იყვენით თქვენ სრულ, ამბობს იგი, ვითარცა მამა თქვენი ზეცათა სრულ არს“** (მათ. V, 48). სისრულე ზეციერის მამისა განუსაზღვრელია. და აი ქრისტიანი მთელი სიცოცხლის განმავლობაში მიდის წინ, მიდის გაუჩერებლივ, რომ მიუახლოვდეს ამ იდეალს რომელიც პპირდება მამ ნეტარებას და სიხარულს. ჩვენ გვწამს, რომ თვით სკვდელიც ვერ გააჩერებს ამ წინ-სვლას, რომელიც ჩანერგულია ქრისტიანის სულში. ის პროგრესიკი, რომელიც მტრულად უტკერის ქრისტიანობას, ასე შორს ვერა შლის თავის ვაგლენას, რადგანაც ის ველარაფერს ხედავს სკვდელის იქით, და უკანასკნელს ბოლოს კაცისას ხედავს მოსაწყენ და უღონო სიბერეში და სიკვდილში.

ღვთის სასუფეველში ანუ ქრისტეს ეკლესიაში ყოველივე მიმართულია იქითკენ, რომ ხელი შეუწყოს საზოგადო და კერძო ზნეობრივ წარმატებას ანუ პროგრესს; ამისთვის არსებობენ მასში სხვა და სხვა დაწესებულებანი და წოდებანი; ამისთვის მიეცემა ყოველ-

გვარი ნიკი მდლისა. „თვითთულსა კაცად-
 კაცადსა ჩვენსა, — ამბობს პავლე მოციქუ-
 ლი, — მოციქულ არს მადლი საზომისაებრი
 ნიკისა ქრისტესისა. და მან მოსცნა რომელ-
 ნიმე მოციქულნი, რომელნიმე წინასწარმეტ-
 ყველნი: რომელნიმე მახარებელნი, რომელ-
 ნიმე მწყემსნი და მოძღვარნი, დასამტკიცე-
 ბელად წმიდათა, საქმედ მსახურებისა, აღ-
 საშენებელად გვამისა ქრისტესისა; ვიდრემ-
 დე მივიწივნეთ ყოველნი ერთობასა სარწმუ-
 ნოებისასა და მეცნიერებასა ძისა ღვთისასა
 მან-კაცად სრულად, საზომად მასაკისა სავ-
 სებისა მის ქრისტესისა“ (ეფესელთა, IV 7,
 11—13). განავრძობს-რა სიტყვას, მოციქული
 გვარიგებს, „რათა არღარა ვიყვნეთ ყრმა
 ჩვილ, არ დავრჩეთ დაბალ საფეხურზე აღზრ-
 დისა, არამედ წარვემატებოდეთ, და აღვაორ-
 ძინებდეთ მისა მიმართ ყოველსა, რომელ-არს
 თავ მისა ქრისტე“ (ეფეს. IV, 14, 15). განა
 შეიძლება მოძღვრებას, რომელიც ჰქადაგებს
 ასეთ წესებს, ვუწოდოთ უმოძრაო? პირ-იქით,
 იღვია პროგრესისა და ემდგომი წარმატებისა
 არის მისი ნამდვილი კუთვნილება, და ჰქედ-
 გან არის აღებული და მითვისებული იგი ად-
 მიანებისაგან, რომლებსაც ესე თავი მოაქვთ
 პროგრესიული მიმართულებით.

რათი საყოველთაო აზხრებისა, რომელშიაც
 დაიღუბება ყოველი ცხოველი, თუ არ გამოი-
 ცვლება ცხოვრებითი ურთი-ერთობა; და თუ
 არ დაბრუნდება უკან ოდესმე დაკარგული
 ოქროს ხანა. იდეალები ძველის აღადმინისა
 ისახებოდნენ წინ-კი არა, არამედ უკან, მო-
 მავალში-კი არა, წარსულში. ქრისტიანობამ
 შეიტანა ახალი გამაცხოველებელი ნოყიერება
 ხნობაში შესულ ხეში, ხე ხელობა გაშვან-
 და, გამოიღო ახალი ყლორტები და ტოტები
 შემოხა ფოთლით; დაიწყო ზრდა სიმადლით
 და სიგანით. მთელი კაცობრიობა რომ ერთ
 სხეულად წარმოვიდგინოთ, მაშინ არ შეიძლე-
 ბა არ მივიღოთ, რომ ამ სხეულმა გამოიჩინა
 ცხოველი ძალა გაღზრდისა განსაკუთრებით
 იმის შემდეგ, რაც ქრისტიანობის განმასახლებელ
 გავლენის ქვეშ მოხვდა.

ქრისტიანობის ცხოველ-ყოფილი სულის
 დაბრუნება განაახლა ძალა-გამოლეული; მიხრწ-
 ნილი ბუნება ძველის კაცობრიობისა; იმან
 იქონია გამაცხოველებელი გავლენა ყველა
 დარგებზე ადამიანის მოქმედებისა. მოაქციეთ
 ყურადღება კაცობრიობის ცხოვრებას გონებ-
 რივის მხრივ. პროგრესი ამ დარგში, პროგ-
 რესა ნამდვილი და მუდმივი დამყარებულია
 მხოლოდ ქრისტიანობის ნიადაგზე. იყო მტე-
 ნიერება ქრისტიანობამდისაც; ძველი ისტორი-
 ის განმავლობაშიც ემჩნეოდა გონებრივი მოძ-
 რაობა, — ჩნდებოდნენ ნიქიერი მოაზრებები,
 რომლებიც თავიანთი ნაწარმოებით ამდიდრებ-
 დნენ ცოდნის მხარე, მაგრამ ვინ იტყვის,
 რომ გზა მიზროვნებისა და ცოდნისა, რომლი-
 თიც განვიტოლა ხალხი ძველადრე მილი-
 თოდ სრულყოფისაკენ და რომელ გონებრივი
 სიმიდრე, მაშინ შეგროვილი, არ გამოილე-
 ოდა? არა, იყო დროადრო აღფრთოვანება
 გონებრივის ცხოვრებისა, მაგრამ არ იყო მუდ-
 მივი დაუყენებელი წინსვლა. ძველი ისტორიის
 დასასრულს გონებრივი შემოქმედებთ გენი-
 ოსობას ძალი გამოვიდა დასუსტდა. ცოდნის
 ნამდვილი საგანი, — მანამოპოლი იქნებოდა
 ბა, — არა ჰქონდათ აზრში; გონებრივი ცხოვრებ-
 ნელ-ნელა სტკნებოდა და კედებოდა. გერნა

ქრისტიანობა არამკითხ ხელს უწყობს
 პროგრესის შემეცნებას, არამედ იგი შეადგენს
 მის უტკველ პირობას: ქრისტიანობაში არის
 ჩადებული ისეთი მარცვლები და ძალები, რო-
 მელნიც ამოძრავებენ წინ ხალხს, და ურომლი-
 სობებადა ჩერდება ანუ ფუჭდება ისტორიუ-
 თიც განვითარება კაცობრიობისა.

კაცობრიობის ისტორიაში არ ყოფილა
 ისეთი ძალა, რომელსაც ისე ხელი შეეწყოს
 კაცობრიობის წინ-სვლისთვის. როგორც ქრის-
 ტიანობა. ძველი ქვეყანა; მაცხოვრის მოსვლის
 წინ, შესამჩნევად დაუძლიურდა და უვარგისად
 შეიქმნა. იგი წარმოადგენდა ბებერ ხეს, ფოთ-
 ლებ გაცივიუნულს, გამხმარს, უსიცოცხლოს.
 ცხოვრების მეთვალყურე ადამიანები უიმედოთ
 სასოწარკვეთილებით უტკერდნენ მომავალს,
 და იმათ თვალწინ ესახებოდათ მომავალში სუ-

ქრისტეს მოძღვრებამ მისცა კაცობრიობას ქვე-
 მარტება, და მასთან ერთად შეიქნა გამაცოც-
 ხლებელ ძალად მომაცვადი აზროვნებისთვის.
 ეს ქვემარტება, ქრისტიანობის-მიერ მოტანი-
 ლი, იყო ის პუროს ცომი, რომელმაც შერე-
 ულმა სამ წყება ფევილში, მოახდინა მსწრაფლ
 გავლიება ცომისა. როდესაც რომელიმე ხალხი
 იღებდა ქრისტიანობას, ამ ხალხში შესაძენველ
 ცხოველდებოდა გონებრივი შემოქმედებითი
 ძალები, გამოდიოდნენ გენიოსები, რომელთაც
 წინ მიჰყავდათ საზოგადოება. გადაათვალი-
 ერთ ისტორია ევროპიელი ხალხებისა: ყველა
 ისინი, მანამ წარმართობაში სცხოვრებდნენ
 იყვნენ ველურ მდგომარეობაში; მაგრამ რო-
 გორც-ი შეეხო მათ სხივი ქრისტიანობისა,
 თითქოს გაიღვიძეს ღრმა ძალისგან ჩაე-
 რივნენ კულტურულ ისტორიულ ხალხების
 წყებაში, და სისწრაფით წაიზინენ განვითარე-
 ბის გზაზე. თანამედროვე მეცნიერება ფართოდ
 განვითარდა და დაშორდა იმ ცოდნის წყა-
 როს, რომელიც იმყოფება ქრისტიანობაში.
 მაგრამ იგი არის ნაწარმოები (თუმცა შორე-
 ული) იმ გავლენისა, რომელიც იქონია ქრის-
 ტიანობამ ხალხის განებრივ ზრდაზე: მისი
 ფესვები იმყოფება იმ გონებრივ მისწრაფე-
 ბებში, რომლებიც პირველად აღმოცენდნენ
 ქრისტიანობის ნიადაგზე და იყვნენ ეკლესიის
 ხელმძღვანელობის ქვეშ. ქრისტიანობას რომ
 არ გამოეწვია კაცობრიობის ეს განებრივი
 ზრდა, ხალხები ვერ შექმნიდნენ თავისათვის
 მეცნიერებას და იცხოვრებდნენ უმეცრებაში,
 როგორც სცხოვრებენ ეხლა ის ხალხები, რომ-
 ლებსაც არ შეჰხებიათ ქრისტეს გამაცხოველ-
 ბელი სარწმუნოების სიტყვა. უნდა აღინიშნოს
 რომ აღარაფერი საერთო არა არისრა ქრისტი-
 ანობის მოძღვრების და თანამედროვე მეცნიე-
 რების თამამი გიოტეზების შუა. ეს ხეტიანი
 აზროვნებისა, რომელიც აღზრდილია ქრისტი-
 ანობისა, და რომელიც სცილილობს გაუცალ-
 კვედეს მას, მოგვაგონებს ხეტიალს კომეტები-
 სას, რომელთაც თითქოს დაჰკარგვით თავი-
 ანთი მიმზიდველი გული და ჰფრინავენ უგზო-
 უკვალოდ ქვეყნიერების უსაზღვრო სივრცეში.

გარნა, კომეტებს თუ არ უნდათ დიკარგ-
 ნენ,—სხვა პლანეტების მზგავსად, უნ-
 და დამორჩილდნენ მიმზიდველობის კანონს
 და იტრიალონ ერთი რომელიმე ცენტრის
 გარშემო. ვეფიქრობთ, რომ მეცნიერებასაც
 უნდა ჰქონდეს თავისი ცენტრი, რომელიც
 იჭერს მას და მართავს: წინააღმდეგ შემთხვე-
 ვაში იმას მოვლის საშიშროება დალუბვისა გა-
 ნუსაზღვრელ ზღვაში არსებობისა, რომელსაც
 იგი იკვლევს.

მღ. იოანე ლუკიანოვი.

შემდეგ იქნება.

სუენი უკუღმართობა.

დიდათ პატრიცეუმლო მამო რედაქტორო!
 უმორჩილესად გთხოვთ, ნება გვიბოძოთ
 და თქვენი პატრიცეუმული ჟურნალის საშუალებ-
 ბით გულის წყრომა გამოუცხადოთ იმ ყოველდ
 მახინჯს და არაფრის მსგავს პროვოკატორებს,
 რომლებიც ძმათა და მამა-შვილთა შორის შე-
 რისა და მტრობის თესვის მეტს არაფერს აკე-
 თებენ. ყოველმა გონებით ფიზიკლმა და მიუ-
 დგომელმა ადამიანმა უნდა დაგმოს ის პროვო-
 კაციით სავსე პოლემიკა, რომელიც ამ მოკლე
 დროში აღძრა ჩვენ ჟურნალ-გაზეთებში ცნო-
 ბილმა ჯგუფმა. ბეგია, მამო რედაქტორო,
 გულდათუთქული ამ შურისძიებით გამოწვე-
 ულ პოლემიკით, მაგრამ რა ქნან, ყველას ხომ
 არ მიუწვდება ხელი, რომ პრესის საშუალებით
 თავისი შეხედულობა გაუხიაროს საზოგადოე-
 ბას და გაავებინოს, რომ უბრალო მდამიო
 ხალხშიც გაიღვიძა თვითცნობიერებამ და ისიც
 ფიზიკლი თვლით ადევნებს თვალ-ყურს
 ყოველ საზოგადო მოვლენას და არჩევს
 თეთრს შავიდან. მე მოგახსენებ ჩვენი დიდე-
 ბული მგონისა და სიამაყის, აკაკის შესახებ
 ამტყადარ პოლემიკაზე. ჩვენმა სამშობლოს ორ-
 გულუმმა იშოვეს დრო, დაიხვიეს ხელზე აკა-
 კის გამაგება და ასტყეს განგაში და შურის
 თესვა, რომელიც ჩვენ, მკიანხელთა შორის
 ზიზღის მეტს არაფერს იწვევს. ამასთან დიდათ
 გვალბონებს ის გარემოება, რომ დიდებული

მგოსანი თავის პროვოკაციის და შურისძიების საგნათ ვაიხადეს. თითქოს მგოსნის მიმართ ვისმეს უპატივეცმულობა გამოეჩინოს, თითქო მგოსანს ვინმე ქვეყნის ორგულობას და მოღალატობას სწამებდეს. თვით კი ისე მოიკატუნეს თავი, ვითომდა ძალიან გული ეწვისთ. ნამდვილად კი თავის პირად ინტერესების იარაღათ ვაიხადეს იგი, ან უკეთ ვსთქვათ მისი გაშვების საქმე. განა შეიძლება კიდევ ამაზე უარესი ხელოვნური პროვოკაცია? ვადაქრით შეგვიძინა ვსთქვათ, რომ ჩვენს ბეჩავ საქართველოში არ მოიძებნება ისეთი ქართველი, რომ აკაკის სახელი გულში არ ქონდეს აღბეჭდილი და უსაზღვრო პატივისცემით არ იყოს მისდამი გამსჭვალული. წინააღმდეგის მტკიცება მთელი ქართველი ხალხის შეურაცხება იქნებოდა და უსინდისო პროვოკაცია!

მაშ ვის უნდა ვსცეთ პატივი და ვის უნდა ვეთაყვიანოთ, თუ არა ილიას და აკაკის და მათ მსგავს მოღვაწეებს? ჩვენ, ხალხს, მისას, კარგათ გვესმის, რომ ილიას და აკაკისთანა ცოტა იზადება და ვფასებთ კიდევ მათ ღვაწლს, მათ ქვეყნად მოვლინებას. პროვოკატორებმა ხელოვნურად ჩამოაგდეს ხალხსა და მის საყვარელ მგოსანს შორის შუღლი, რომ ერთი მერეს შეაძლონ, მაგრამ ვკითხობთ ამ ვაებატონებს: ვის ვგაძლევენ ილიას და აკაკის მაგიერ, ვის ასკუებებენ მათ ღირსეულად დამსახურებულ ტახტზე? კარ. ჩხვიძეს? ისიდორე რამიშვილს? ფილიპე მახარაძეს? თუ ნოე ყორღანისა? ჩვენ ძალიან კარგათ ვიცნობთ ამ მყვირალა ჯენტლმენებს და მათ დამქაშებებს, რომ მათ მივეკედლოთ და ვაგვევით!

თუ ამ ვაებატონებს ერსა და მის სატრფილო მგოსანს შორის შუღლისა და სიტულის დათესა არ უნდოდა, ამაერთი გვიბძანეთ, ბატონებო, რა შუაშოა დიდებული მგოსანისადმი პატივისცემა და სიყვარული და მისი პოლიტიკურ არჩევნებში ვაშვება ან ვათითრება? შეიძლება კაცი დიდებული მწერალიც იყოს, მგოსანიც და ხალხის სათაყვანებელი კერპიც, მაგრამ დოსტაქარი არ

იყოს და დოსტაქარის ადგილზე არ მტირჩიონ და განა ეს სიძულილის და უპატივეცმულობის შედეგი იქნება? არა და ათასჯერ იტყვი! ეს კარგათ ვსმისთ პოეტის ტრუმოსაჩრჩელებსაც, მაგრამ მათი ტაქტიკური მოსაზრება მოითხოვდა, რომ მგოსანსა და ხალხს შორის ვადებულო ხილი ჩატეხილიყო. ჩვენ და სსსამოცნოთ ეს არ მოხდა, მაგრამ მტკოვან მგოსანს გული მოვიტეხეთ, ხალხის ნდობაში ეჭვი დაუბადეს. პოეტი ჩივის, „სახალხოვლებმა და იმერეთმა“ მოღალატეთ ჩამთვალეს, არ გვეგონათ თუ პროვოკაცია მგოსანს ვს ვაუტეხდა? გულს იმ პრესსაზე, რომლის პატივისცემაში მის არასოდეს ეჭვი არ შევარავია. აშკარაა მგოსანი პროვოკატორების მსხვერპლი შეიქნა. ჩვენ ვვალონებს ეს ვარემოვება, არც გვეგონა, თუ მგოსანს ასე ვაიტაცებდენ ინტრიგებით ვატენილი მჭვიძალები! და ამიტომ ჩვენც ვადაქრით ვაცხადებთ, რომ აკაკი მამულისთვის თავდადებული შეიქნა და არა მოღალატე და ვამცემელი ბოლო თუ იგი ამომჩველებთან ვუნდში არ მოხვდა. ეს იმიტომ არა ხალხს წამოყენებული ყავდა თავის კანდიდატი ბევრით წინეთ, სანამ აკაკი ყუთის დადგმაზე სურვილს ვანაჯხადებდა და კიდევ იმიტომ, რომ ამომჩველებს ვარგათ ქონდათ ვათვალისწინებულო, რომ მათ ეკირვებოდათ არა პოეტი, არამედ პოლიტიკოსი, თავის ამომჩველებს პოლიტიკურ ინტერესების დამცველი. და ეს ვარემოვება სრულებით არ ამცირებს პოეტს და არც უნდა სწყევლოდ მის წინააღმდეგ კიდევ უნდა ვაიხარებოდა, რადგან ხალხი სრულიად შეგნებულათ მოქმედობდა. და ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ეს ასეც მოხდებოდა, თუ განძრახ არ ვამოეწვიათ მათ ვადამპეტრელები მსამით სავსე პოლეტიკოსებო, ბატონებო! გვეყო ამოდენი შურის ბეჭევა, გვეყო მსხვერპლი! ამ შურის ბეჭევამ მოგეტაცა საუკეთესო მამულიშვილი, გენიოსი პოეტი, ფილოსოფოსი, ერის სიამყე, იმეპით მოღვაწე და ადამიანი ილია ქაქავაძე. ვაგმარეთ ეს სხვერპლი. მანქანის ქაფუშობის მძიმე ბრუნვას ვალოკობიდან შობანუნდო.

პრიციპული შენიშვნები.

(„პარდმოდ“, სალიტერატურო კრებული. წიგნი 1.)

მაგრამ, უნდა მოვახსენოთ აქვე, რომ ჩვენს მწერალს, რომელიც მეტად სიმბატური ნიჭით არის დასაჩქერებელი, ამდენი ხნის განმავლობაში ერთიანი ფსიხოლოგიური ტიპი ქართული კაცისა ვერ შეუქნია და ვერ მიუტია ქართულს ლიტერატურისთვის. თუმცა მას, როგორც დაკვირვებულს, ბევრი რომ შრომა ამ საგანზე, ადვილადაც შეეძლო ამის შესრულება, ესე იგი, მიეცა მწერლობისთვის სრულიად ახალი ტიპები იმ ცხოვრებიდან, რომელნიც ჯერ კიდევ სრულიად ხელუხლებელია ჩვენს მწერლობაში. შე მოვახსენებთ ქალაქ თილისის ახლო-მახლო და განსაკუთრებით მის სამხრეთ მხარეზე მდებარე სოფელითა ცხოვრებისას, რომელიც ძალიან ახლოს ექნობა და ენათესავება ჩვენს ნიჭიერს მწერალს.

„**თებერას დანიშნულში**“ ავტორს უცდია მოეცა ჩვენთვის წმინდა რელიგიური ნაწარმოები. მაგრამ ავტორის ჩინებული სტრეფილი მთლად განხორციელებული არ არის მის ცადმაინც. მდღობის აღწერა ჩვენს მწერლობაში სულ პირველი საქმეა. ქართლში და ნამეტურ კახეთში მელიორებს თავისი ცხოვრება აქვთ. გამოჩენილი მოკიდავეები კახეთში ამ წრიდან გამოდიან და მე სრულიად წინააღმდეგეც არა ვარ ისინი დიდი დაკვირვებით იქნენ შესწავლილნი და დახატულნი მწერლობაში. მაგრამ ისეთი იდეალორიკირის გამოჩენება მელიორეთა შორის, როგორც ვ. ბარნავის თებერა, არ არის წარმოსადგენი და ავტორის საკუთარი ფანტაზიისთვის დიდი ადგილი მიუცია: მართლაც ის, რაც დაუხატავს ავტორს, პირდაპირ არ შეგხედება ცხოვრებაში და მხატვარს ყოველთვის შეუძლია საკუთარი განცდის, ფანტაზიის წყალობით წამატებულის (ВЫДУМКИ) ხაზებით შეაშკოს მოთხრობის გმირი, მაგრამ

დაც მოთხრობის გმირი — თებერა ბავშვებს მოუყვება იმ შიშის შესახებ, რომელიც ერთს დიდს ტევრში, ქანქრობის პირად მან განიცადა. შუალამისას, უმთავარო ლამეში იგი გამოაღვიძა უცნაურმა ძალამ. ქაობი განათლებული იყო სანთლის სვეტებით. თებერა ჩაუყვირა ამ სინათლის სვეტებს და თითოულ სვეტში ქალის სახე აღმოაჩინა. ერთი იმათგანი თებერას იპატოვებდა და ისიც დიდი სიამოვნებით გაჰყვა მის მომხიბვლელს, სიამის მომგვრელს ძახილს. ისეთი ტკბილი მეჩენა იმისი ხმა, როგორც სალამურის სტვენა: მისმა ძახილმა რბილად დამიარა ტანში და გამათობა; მთლად მიმიზიდა იმისმა ღიმილმა და მე უნებლიედ წავედი მისკენ. ვიცოდი, რომ ხელს მომხვევდა და დამლუბავდა, მაგრამ მიინც მისკენ მივდიოდი.“

ეს ადგილი სიმბოლიურად ხატავს მამაკაცის ქალისადმი სამარადისო მიზიდულობას, რომელსაც თავდავიწყებამდის მიჰყავს ხოლმე ბევრჯელ ქაბუკი ცხოვრებაში. ვ. ბარნავის აზრით, სიყვარული უძლიერესი ძალაა, რომელიც საუკუნოდ აკავშირებს ორს არსებას, რომელიც ყოველგვარ დამბარკოლებელ ძალეებს, წინააღმდეგ პირობებს დანიმორჩილებს და ორს არსებას სრულს ბედნიერებას მიანიჭებს ამ ქვეყნად. ამგვარად, სიყვარულს ვერაფერი ძალა ვერ შეედრება. ასე კატეგორიულად სწყევტს ამ დიდ საგანს ჩვენი მწერალი ვ. ბარნავი.

უმანკო, ნაზი ეონა ავტორის ზომიერებით აქვს დახატული. ბევრი სულის სიტურფე, გულის სიცოცხლე გააშუქა ავტორმა ალაღ-მართალ ადამიანის არსებაში.

დიდის დაკვირვებით არის დახატული ეს მელიორე ბიკი თებერა და მისი უანგარო, წმინდა სიყვარული პირდაპირ ხიბლავს მკითხველს და იზიდავს დიდს ყურადღებას ამ ქაბუკისკენ, რომელშიაც სქესობრივი გრძობა მეტად ძლიერად სცემს და ნაკადულივით ჩუხჩუხებს მელიორეს მხრით, მედუქნის თვედორას პირუტყული, ეგოისტური გულისთქმა, რომელსაც გულით უნდა უპატრონო ეონას შეუბღალოს წმინდა, ანგელოსური სურვილები და სულით

ამასაც თავისი საზღვრები აქვს...
...ლამაზად და, თუ გნებავთ მხატვრულადც არის დახატული მოთხრობაში ის ადგილი, სა-

და ხორცი დაღუბოს იგი, სწორედ კარგად აქვს დახატული. ვ. ბარნოვი დარბაისელი, მეტად სერიოზული ქართველი მწერალია. ეს იქიდან ჩანს, რომ იგი ძალიან მოწინააღმდეგეობით და დიდის ყურადღებით ეკიდება თავის მოთხრობის გმირებს და ამით თავის თავსაც აფასებს და თავის კალამსაც...

მხოლოდ მივიჩნევ ძალიან, ასეთ ფრთხილს მწერალს ენის მხრით რატომ ეტყობა დაუღვერობა და უყურადღებობა. მაგალითები: ლესამდა, ჰმხამამდა, ხავით, ჰხედამდენ, დაუღვევარობით. მესხიერება, მემიტად, აელან (სომხური უნდა იყოს), გავწალდამდი, ბელგის მიცემა (სრულებით არ მესმის), დახშილი, ვადმოჩნდა, კარებებს, აჩერდებოდა, ფშვინამდა, ხედამდა, ჰკარგამდა, სამხე, ამოიკითხამდა, ჩამომჩალო და სხ. და სხ.

ჩვენი მწერლები, არა თუ უნიკონი, ნიკიერნიც კი, სამწუხაროდ, დიდი მოწინააღმდეგეობით, და დაკვირვებით არ ეკიდებიან ქართულ ენას, სალიტერატურო ფორმების ხმარებას.

უკვე გადაწყვეტილი ფაქტია, რომ ნიკიერი დახასიათება ყოველგვარი აზრის და ყოველდღიური მოვლენებისა ისეთი დიდი და ძლიერი ძალაა, რომელიც უახლოვეს მკითხველს ქეშმარიტებას, ნამდვილი მწერლობის აზრს, სიმართლეს. პირიქით, ცრუ, უნიადგო, მოკრებული სიტყვებით გამოთქმა აზრისა, გაურკვეველი, ბუნდი გამოსახვა ამ აზრებისა, ნამდვილი, ქართული სიტყვების გამოუხანგებლად წინადადებათა დაღვება, დაწყობა, ქართული სტილის აბუჩად ავდება ლიტერატურას, უეჭველად გზას აუბნევს, ქეშმარიტების ანკარა წყაროს ამღვრევს და ქმნის მწერლობას ათასგვარი შეცდომილებათა და გარყვნილი, შეუწყნარებელი სიტყვების საღაროდ.

ეს ბიჭიერება ისე მაგრად დამკვიდრდა ჩვენს ლიტერატურაში, რომ მწერლებს პირდაპირ ეზიზღებათ სალიტერატურო ფორმების ხმარება და ჩვენი ნორჩი მწერლობა პროვინციალიზმების სათარეშო შეიქნა. მწერლები თითქმის ზიზღითავე ეკიდებიან სალიტერატურო ენას და ამიტომაც თავმოწონეთ გაიძახინა:

საქმე ის კი არ არის, თუ როგორ გამოსთქვა შენი აზრი, როგორი ენა იხმარო, არამედ—**ჩა სთქვა**, რა აზრები იქადაგო. და, აი, სწორედ აქ არის ჩვენი ლიტერატურის დაქვეითების მიზეზიც...

რა თქმა უნდა, სულერთია იმისთვის, ვინცა სწერს, თუ როგორ სწეროს, როგორ გამოსთქვას თავისი აზრები და გრძნობანი, რადგან ავტორი იმის ცდაშია, რომ ოღონდ კი გამოსთქვას გულზე მოწოლილი ფიქრი და აზრი და სხვას არც არაფერს დაგიდევს. მაგრამ მკითხველისთვის ეს სულერთი არ გახლავთ. რადგან მას, ე. ი. მკითხველს შეუძლია სრულიად სხვანაირად, შემცდარად გაიგოს მწერლის აზრი და ავტორის სურვილი, რომ ქეშმარიტებას და ცხოვრების სინამდვილეს ნათელი მოჰფინოს, შეიქნეს დასაბამი განუზომელი შეცდომილებისა და აზრების არეულარეებისა.

აუცილებლად უნდა მიგქცეს დიდი, განსაკუთრებული ყურადღება ნიკიერი მწერლებისა სალიტერატურო ფორმებს, სტილს, წმინდა დახვეწილს ქართულ ენას, მის ძალ-ღონეს და სიტურფეს, რომელსაც ასე შეენიერად ფლობდენ და ხმარობდენ ჩვენი ენის დიდი მუფუნნი: ქვაკვაძეები, ორბელიანები, წერეთლები, ბარათაშვილები და ერისთავები...

ხომალელი.

შემდეგი იქნება.

საუბარი დეპუტატთან.

ამ სათაურით დაბეჭდილია 19 ნოემბრის გაზ. „ბაქოში“ წერილი ბ. „გან“-სა. ეს წერილი შეადგენს ამ გაზეთის თანამშრომლის ბასს ახლად არჩეულ სოც.-ფედერალისტების დეპუტატთან, ბ. ვარლამ გელოვანთან. მოგვყავს ამ წერილიდან მხოლოდ ის ადგილი, რომელიც შეეხება ხსენებულ დეპუტატის მომავალ მოქმედების პროგრამას:

„ჯერ პირველად,—უთქვამს ბ. დეპუტატს—საჭიროდ ვთვლი აღენიშნო, რომ ჩვენ, ფედერალისტები სეპარატისტები არა ვართ. ფედერალისტები, როგორც ყველა დანარჩენი ქართველი პოლიტიკური ჯგუფები, აღიარე-

ბენ, რომ მათი სამშობლოს ბედობალი მაგ-
რად და მკიდროდ არის გადაკავშირებული
რუსეთის ბედობალიან. ამასთანავე ჩვენ
ფიქრობთ, რომ რუსეთის დაურღველობის
და ძლიერების იდეას სრულდებით არ ეწინააღ-
მდეგება სახელმწიფოს დეცენტრალიზაცია. პი-
რიქით, განაპირა მხარეების ავტონომია, ცალ-
კე ერების ფართო ადგილობრივი თვითმართვე-
ლობა ხელს შეუწყობს უფრო მკიდრო და მა-
გარ მათ გაერთიანებას საერთო სამშობლოს-
თან. იგივე ავტონომია სასარგებლოა როგორც
საზოგადო სახელმწიფოებრივი, ისე ადგილობ-

რივი ინტერესების მხრით. ამის მიხედვით და
გუბერნიის მცხოვრებთა უმრავლესობის მიერ
მაფიოდ გამოთქმულ მონღოლიზმის ძალით მე
ვილაპარაკებ სათათბიროში საქართველოს ავტონ-
ომიის შესახებ, რის ისტორიული უფლებაც აქვს
ჩვენ ქვეყანას. რასაკვირველია, იმედი არა მაქვს,
რომ გავიმარჯვებ ამ მხრით, მაგრამ მე მაინც
ვალდებულად ვსთვლი წარმოვსტევა ქართვე-
ლი ხალხის სურვილი და ამით ვაუწყო რუსის
ხალხს. უნდა დაუმატო ამას ისიც, რომ ავტონ-
ომიის საკითხი არის პროგრამა-მაქსიმუმი, უმე-
ტეს შემთხვევაში, მე მომიხდება დაცვა ქართ-

ახალი ჟურნალი

„განთიადი“

1913 წლის ზირველი იანვრიდან

ქ. ქუთაისში გამოვა ქართული ჟურნალი

„განთიადი“

ქუთაისში იქნება შემდეგი განყოფილებანი: 1) ღეთისმეტყველება და ფილოსოფია;
2) არქეოლოგია და ისტორია (სამოქალაქო და საეკლესიო); 3) პოლიტიკა და ეკონომია;
4) მედიცინა და ჰიგიენა; 5) ბელეტრისტიკა და პოეზია; 6) სასოფლო მეურნეობა; 7) კრიტი-
კა და ჰიბლიოგრაფია; 8) შინაური და უცხოეთის მიმოხილვა; 9) სახელმწ. სამკოსა და სათა-
თბიროს, და სხვა სახელმწიფო და საზოგადო დაწესებულებათა ანგარიში; 10) მამათა ცხო-
ვრება; 11) მოძღვრებანი და ქადაგებანი მთელი წინამდებარე თვის უქმი დღეებისა. ჟურნა-
ლი გამოვა ყოველ თვის პირველ რიცხვებში და ელირება: წლიურათ 5 მანეთი, ნახევარი
წლით 3 მანეთი, ოთხი თვით 2 მანეთი და 10 შაური; ცალკე ნომერი ყველგან 10 შაუ-
რი. * შინაურ საქმეებზე* ხელის მომწერლებს ჟურნალი წლიურათ 4 მანეთად დაეთმობათ,
მავე ფასში ეთმობათ ჟურნალის სახალხო მკოლებს მასწავლებლებს და სახალხო უფასო სამ-
კითხველოებს. წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას თავის მკოლებსათვის ჟურნა-
ლი 3 მანეთათ და 10 შაურათ ეთმობა. ჟურნალის დაკვეთა შეიძლება დღეიდგანვე ქ. ქუ-
თაისში ი. კვიციანიძის ვაჭრობაში, მთავროშელის და აშხ. წიგნის მაღაზიაში და
რედაქტორთან. წლიური ფასის გადახდა ნაწილნაწილადაც შეიძლება: ხელის მოწერის დროს
სამი მანეთი და პირველ ივნისს 2 მანეთი.

რედაქციის ადრესი ქ. ქუთაისი რედაქცია „განთიადი“.

რედაქტორ-გამომცემელი მღ. ს. მკელდიძე.

ველი ხალხის სხვადასხვა დღევანდელ ეროვნულ მოთხოვნებს: ეკლესიის, სკოლის მოწყობის და ენის უფლებისა და სხვ.“

როდესაც ბ. „გან“-ი დაჰკითხებია, საქართველოს ავტონომიის იდეა ხომ არ გამოიწვევს უკმაყოფილებას სომხებისა და თათრებშიო, აგრეთვე ხომ არ გაუწვევს მას წინააღმდეგობას იმ ერების მცხოვრებნი, რომელნიც უმცირესობას შეადგენენ და სცხოვრობენ ყოფილ საქართველოს სამეფოს ტერიტორიაზეო, ვ. გელოვანს უბასუხნია:

„მე უკვე ვსთქვი, რომ ფედერალისტები იცავენ არა მარტო თავის სამშობლოს ავტონომიას, არამედ ყველა ერების ნაციონალურ თვითგამოცხადებას. რაც შეეხება ერების უმცირესობას, ყველა მათი უფლება როგორც უფლებათა მხრით თანასწორობაზე, ისე კულტურულ-ნაციონალურ ავტონომიაზე საქართველოს ტერიტორიის ფარგლებში უნდა იყოს უსრუტეყოფილი საზოგადო-სახელმწიფოებრივი და აგრედვე ადგილობრივი კანონმდებლობის მიერ.“

იმ კითხვაზე, თუ რანაირ პოზიციას დაიჭერთ საზოგადო სახელმწიფოებრივი საკითხების გარჩევის დროს, ს. ფედსარალისტების დეპუტატს მიუვია: — „მგონია, დავაკმაყოფილებთ, თუ ვიტყვი, რომ თავრიდის სასახლეში ადგილს დავიჭერ მშრომელთა ჯგუფში („ტრუდოვიკებში). ეს ჯგუფი თავის ყოვლად დემოკრატიული პროგრამით და გლეხობის ინტერესების დაცვით (по своему тяготению къ крестьянству) ყველაზე უფრო უახლოვდება პარტიულ ფედერალისტებს“.

ბროსი ბ. „გან“-ი დაჰკითხებია, რა ურთიერთობა გექნებოდა დანარჩენ კავკასიულ დეპუტატებთანაო. ვ. გელოვანს ამაზე შემდეგი პასუხი გაუცია:

„ყოველ დღეს ვიხმარ, რომ დაუახლოვდე მათ, ჩვენ, კავკასიელებს გვაქვს მორიგი საქმეები. მთლად ჩვენი ქვეყანა მოელის ისეთ აუცილებელ რეფორმების განხორციელებას, როგორც არის ერობა, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო და სხვ. ამ საქმეების წინ წასაწე-

ვად უეჭველად საჭიროა შეთანხმებული და შეგობრული მუშაობა ყველა კავკასიულ დეპუტატებისა“. („თემი“)

X იღუმადლი ხმები..¹⁾

დადუმდა წყნარი საღამო. ჩამობნელდა... ქვეყანა სამარისებური სიჩუმით მოიცოა... სიოც კი არსაიდგან იძვრის, თითქოს არ უხდა ღრმით დაფიქრებული ბუნება შეარყიოს და გაუქროს დიადი ოცნებებიო. გაშლილი მიღორ-ქალები, აქამდის ამაყად გამოშხირაღნი, ეხლა მოღუშულან. ლამაზათ აღმართული ხეები, აქამდის მუდამ მომცინარნი, მუღმივი მებრძოღნი ეღვფექის დროს, განაბულან, თითქოს მოგანებიათ თავიანთი მწუხარება, ობლობა, კაცის ძალა მათ მიმართ და მწარე ფიქრებში ჩავარდნიღანო. არავისი ხმა არ ისმოდა. კაცი და მხეცი ყველა ერთბაშათ მიღუმებულიყო. მხოლოდ მარტოკა მთავრე გამეფებულიყო სიჩუმით მოკულ არე-მარხე; იგი ამაყად, ვარსკვლავებ შორის პირგაბადრული დასცქეროდა არე-მარხს... ცვარი ცრემლად ეპკურებოდა ვარდს, რომელიც მოსთქვამდა ბუნების ამგვარ მწუხარებას; მას თვისი სიმშენიერით უნდოდა, რომ მოეხიბლა ბუნება ისე, რომ სიმწუხარისთვის თავი დაენებებინა, მაგრამ ბუნება ისე იყო გატაცებული მწარე ფიქრებით, რომ ვარდის კრთოღვას, ნახ ცრემლიან სახეს ვერც-კი ამჩნევდა... მას ამჩნევდა მხოლოდ ბუღბული, რომელიც მთლად შეპყრობილი მისი სიმშენიერით მადლიღან წყნარად დაჰგაღობდა... ის კი არ იცოდა ბუღბულმა, რომ მისი სტვენით ბუნებას დარღებს უორკეცბდა. ამ დროს ჩანქქერმა ბუნებას ხმა მისცა: გამხნეღდი! რამ მოგაწყინათ? კიდევ გათუნღბა, კიდევ ამოვა მზე, და თავის სხივებით გაგაბწყინღვებს, გამოგადიემბესთ, და გაგათბობსთო. მანამ კი არაფერია, გაუძღვთ სიხნე-

¹⁾ ეს ჩინებული ელგვია პროზათ ეკუთვნის იმერეთის ეპარქიის ქალთა სასწავლებლის მეზიდუ კლასის მოწაღის კალამს და ამიტომ სიამოვნებით სრულიად უცვლელად გმეზღვათ.

ლეს, გამაგრდით, ნუ დაეცემით, მეც ხმას მოგ-
ცემთ და ერთხმად ვიბრძოლოთ ღამის დასა-
თრგუნელად... ესა სთქვა და ისევ თავის გზას
გაუდგა იმე გამაზნეყინებელი ღუღუნით. ამ
დროს წელი ნიავიც ამოვიდა, წყნარი შრია-
ლით სიჩუმე დაარღვია... შეანძრია ხეები, მინ-
დვრებ-ქალები, მცენარეები... ხან აგერ მოლ-
ზე მოეფინა, ხან ეგერ ყვავილი ნახად შეარ-
ხია... მთელი ბუნება გააზნევა, მოაშხადა ღა-
მის წყვილიადის საბრძოლველად... მთა-ბარძაც
ხმა მისცა... ჰარმონია და პოეზია შეთანხმდენ
ერთად, განამტკიცეს მაღალი ძალა და მისი
დიდება ერთხმად იგალობეს... თან-და-თან
ნათლდებოდა... ამ დროს ჰაერში გაისმა ანგე-
ლოსთა გუნდის იდუმალი, მაგრამ ტკბილი
სიმღერა:

„არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს
და ისევ გაიღვიძებს;
ვინც ინატრებს იმის სიკვდილს,
უფოლ იმას დაამჩნევს.“

ბაბა მჭედლიძე.

რ ე ვ ი ზ ი ა.

რუსულიდან.

კეთილმოწესემ მ. ონოფრემ მიიღო ცნო-
ბა კონსისტორიის ერთ საცნობ მოხელესაგან.
რომ მღვდელმთავარი სულ მოკლე ხანში წა-
მობრძანდება მისი ოლქის ეკლესიების დასა-
თვალთვრებლად და თან სწერდა, თუ რას უფ-
რო აქცევდა ყურადღებას მისი მეუფება რევი-
ზიის დროს. „პირველი და უკანასკნელი—იქო-
ნით ეკლესიებში რაც შეიძლება მეტი სისუფ-
თავე, თორემ ვაი მის დღეს, ვისაც შეამჩნევს
ამაში დაუდევრობასაო“, ასე არიგებდა ნაც-
ნობი მოხელე მ. ონოფრეს. მაგრამ მან უამი-
სოთაც კარგად იცოდა ყოვლადსამღვდელოს
ხასიათი და დაუყოვნებლივ მისწერა სამღვდე-
ლოებსა, რომ ეკლესიები და აგრეთვე ეკლე-
სიების ეზოებიც დაესტევაკებიათ. მ. ონოფ-
რეს იმედი ქონდა თავის სამღვდელოების, რომ
ის ღირსეულად დაუხვდებოდა მის მეუფებას.
მხოლოდ ერთი რამ აშინებდა მას: სოფელზე

ცოტა მოშორებით, ტყეში, იდგა ერთი ძველი
ეკლესია, დიდი ხნიდან მიტოვებული, სადაც
წირვა-ლოცვა არ სრულდებოდა და ფრინვე-
ლებს თავის საბუღრათ გაეხადა. „ვაი თუ,
იმის ნახვა მოისურვა არქიერმა! ვის შეუძლია
იმის გასუფთავება! მაგრამ მე არ წაიყვიან იქა
და თვითონ რას მოიფიქრებს“. ასე ინუგე-
შებდა თავს მ. კეთილმოწესე.

ამის შემდეგ არ გაუვლია დიდ ხანს, რომ
კიდევ მობრძანდა ყოვლადსამღვდელო და მ.
ონოფრეს თანხლებით შეუდგა ეკლესიების რე-
ვიზიას. ყოველივე მოლოდინს გადააქარბა სამ-
ღვდელოების მომზადებამ არქიელის დახვედრა-
ში: ნემსი რომ გადავარდნილიყო, იმას ღაი-
ნახავდა კაცი ეკლესიებში, ისე გაესუფთავე-
ბით ყოველიფერი. დიდი ნასიამოვნები შეი-
ქმნა მისი მეუფება ამის ნახვით და დიდი მად-
ლობაც გამოუცხადა როგორც სამღვდელოე-
ბის, ისე კეთილმოწესესაც. მ. ონოფრეს აღ-
ტაცებას საზღვარი აღარ ქონდა: „წარდგინე-
ბა ჯილდოზე ხომ უეჭველად შექნებაო“, იღი-
მებოდა თავის გულში ბედნიერი კეთილმოწე-
სე. მისმა მეუღლემაც გაიგო, თუ როგორი
კმაყოფილი შეიქნა მღვდელმთავარი მისი ქმრის
ოლქის ეკლესიების დათვალთვრებით და, რა-
საკვირველია, ისიც გახარებული იყო თავისი
მეუღლის ბრწყინვალე გამარჯვებით.

მოათავა რა ყველა ეკლესიების დათვალ-
თვრება, არქიელი, გაემგზავრა მუზობელ ოლ-
ქის ეკლესიების სარევიზიოთ. გასაცილებლად
თან ეახლა მამა ონოფრეტ. გზაში მღვდელ-
მთავარმა თვალი მოკრა შორს ტყეში ეკლე-
სიის გუმბათს. „ის, ვვანებ, ეკლესია უნდა
აყოს. რისთვის არ მანახე, მ. ონოფრე? წაი-
დღეთ ნურც იმას დამატოვებთ უნახავათ“—
ბრძანა მისმა მეუფებამ, და, * მ. ონოფრეს პა-
სუხსაც აღარ დაუცადა, გასწია იქითკენ. მ.
ონოფრეს ფერმა გადაკრა, მაგრამ რაღა უნდა
ექნა—ძალაუფებურად გაყვა უკან.

მიუხედავოდ თუ არა ეკლესიას, ფრინვე-
ლებმა, როგორცაა აქ კაცი დიდი ხანია არ
ენახათ, მორთეს ერთი გამაყრუებელი ქვილ-
ხივლილი. ეკლესია შიგაც საესე შეიქნა ფრინ-

ველებით და ჩამტვრეულ ფანჯრებიდან ფართი-
ფურთხით გარეთ გამოცინდნენ. იატაკზე მუხ-
ლამდენ უყარა უსუფთაობა. საკურთხეველში
კიდევ უარესი: ტრაპეზი მთლად დაფარული
იყო ფრინველთა სკორეთი. არქივს სახეზე
მრისხანება, დაეტყო. „ეს რაღა არის“-ო, წა-
მოიძახა ერთბაშად მისმა მეუფებამ და მიაშტე-
რა თვლი ზევით გუმბათს: პირდაპირ გუმ-
ბათის ქვეშ თავით ჩამოკიდებულიყო ვებერთე-
ლა ბუნჯაქო (ბუ) და ძირს უშნოდ დაეშვა
ფრთები: თურმე ჩიტების ღვეწაში გახლართუ-
ლიყო კანდელის დასაკიდებელ მავთულეებში ეს
ღამის რაინდი და იქვე ჩამომხვავალიყო. „ეკლეს-
სიაში, სადაც უსისხლო მსხვერპლი იწირება,
აქ ამისთანა საკოდაობას ვხედავო“, რისხვით
წარმოსთქვა არქიელმა და გამოვიდა გარეთ.
არც კი დამშვიდობებია მ. ონოფრეს, ისე
გაუღდა გზას.

თავზარდაცემული დაბრუნდა შინისკენ მ.
კეთილმოწესე. „ჯილდოს ვინღა დაეძებს, სამ-
სახურიდგან რომ არ გამომაგდებდეს! რა ეშ-
მაქმა დანახვა ის ეკლესია! ის ტიალი ჩემდა
საუბედუროდ მანდამაინც იქ რამ ჩამოახრჩო!“
იმერებდა გულში მ. ონოფრე. შინ რომ მი-
ვიდა, ცოლმა მზიარული შემოეგება, მაგრამ
რა დანახა ქმარი მოღვრემილი სახით, გან-
ცვიფრებით შეეკითხა;

— კაცო რა დაგემართა? ვახარებული უნ-
და იყო და ეს მოწყენილი რათა ხარ? ავათ
ხომ არა ხარ?

ამის პასუხათ მ. ონოფრემ კიდევ გაიმეო-
რა: ის ტიალი მანდამაინც იქ რამ დაახრჩო!
სხვა ადგილი ვერ ნახა ამისათვის?

— კაცო, ვინ დაიხრჩვა, არ მეტყევი! ხომ
არ გაგიჟდი? არც ამაზე მისკა პასუხი ცოლს.
სახლში შესვლის თანავე დაეშვა ლოვინზე და
კვლავ წამოიძახა: „ჩემდასაუბედუროდ მანდა-
მაინც იქ რამ ჩამოახრჩო“. ახლა კი დარწმუნ-
და ცოლი, ქმარი გამეციებიაო და წივილ-
კვილით „მიშველეთ, მიშველეთ“ მიიჭრა მე-
ზობლებთან. მეზობლები შემოკრბნენ. მალე

გამოირკვა, თუ რა დაიხრჩვა და რა იყო მი-
ზეზი მ. ონოფრეს მწუხარებისა.

(Handwritten mark)

ქაყუადლი.

მიჭკრიან ღღენი.

მუღღენი ია ვალაძეს.

მიჭკრიან ღღენი, საუკუნები,
გრძნობა ფერულდება, ღღე კვლავ ღღესა
სკვლის,
ცხოვრებაც ჩენი თავქვე ეშვება,
კვნესა კვლავ ისმის შრომისა შვილის!

იმედის სხვიც კიდევ შორს არის.
აღამის ძეცა მას უტოის, უტოის...
მაგრამ ჯერ არ სჩანს, ოღნავ ციმციმებს,
გლოვობს და სტირის, ცისკარს უყვის!..

ეჰ, ფიქრო, ფიქრო, სულის ოცნებაე,
ლალ სევდის ტალღებს ნუ უერთდები,
მომავალ ყოფნის, გზძნობის იმედო
მამათ აკლდამებს ნუ უბრუნდები!

წამიყვა ქარო მთას გამაცილენ,
დამანახვეი უკრემლო მონა,
დამანახვეი მშრომელთ უბანი
და მიპასუხე, რამ დაიმონა?

მიჭკრიან ღღენი, საუკუნები
ძველი კერპები ჯერ არ ჩანთქმულან,
ტანჯვის მორევში ვზანაობთ კიდევ,
ბოროტ აჩრდილნი არ დადავულან.

ს. ბაირონიშვილი.
ქიათურა 16 ნოემბერი

მადლოვის გამოცხადება

ძამაო რედაქტორო!

უმორჩილესად გთხოვთ ნება გვიბოძოთ თქვენი პატივცემული გაზეთ „შინაური საქმეების“ საშუალებით უღრმესი მადლობა გამოუცხადოთ ჩემი, კომიტეტის მწვევრების, აღვილობრივი კრებულის და მთელი სამრევლოსაგან მცხოვრებს ქალაქ თფლისში ყურნალ „განათლების“ რედაქტორს ლუარსამ გერასიმეს ძე ბოკვაძეს, რომელმაც კეთილ-ინება და მისი საშუაბლოს სოფელ ნოღის ახლად აშენებულ შტატის ქვიტკირის ეკლესიას შემოსწირა ხომლი ანუ დიდი კანდელი შუა ეკლესიაში დასაყიდებელი ღირებული თორმეტ თუმნათ (120 მ).

პატივის ცემით ხსენებულ ეკლესიის კომიტეტის წევრების თაყვანდობარე მღ. ვლადიმერ კანდელაკი

ძამაო რედაქტორო!

უმორჩილესად გთხოვთ ნება მიბოძოთ თქვენი პატივცემული გაზეთის „შინაური საქმეების“ საშუალებით უღრმესი მადლობა გამოუცხადო პირადათ მე და მრევლის მხრითაც დეკანოზს მ. რომანოვს დეკანოზის, რომელმაც შესწირა ჩემდამო რწმუნებულ სამრევლოსი ახლად აშენებულს სოფ. დვისის ეკლესიას ტრაპეზის მორთულობა და სხვადასხვა ნივთები ღირებული ოც და ოთხი მანეთისა.

ბაბის წმ. გიორგის ეკლესიის მღვდელი **არტემ გორგაძე.**

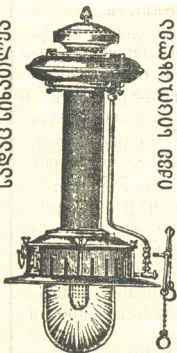
შეცდომის გასწორება.

№ 42 „შინ. საქ.“ მე 15 გვერდზე მეზუთე სტრიქონში ზევიდან უ-დ. სამღ. გიორგის რეზოლიუციაში დაბეჭდილია: „манкируетъ“ უნდა იყოს „шокируетъ“.

რედაქტორი მღვდელი **სიმონ მჟავლიძე.**
გამომცემელი **იოსებ ლეშავა.**

სადაც სინათლეა

იმავე სიბრტყელა

იულიუს საარეკ

მოიჯარადრე ქუთ. ქალ. ქუჩ. ნავთით

-x- ბანბთბისბ -x-

ლ ა

მსოფლოდ ერთი წარმომადგენელი ქუთ. და ბათომის მასრისა ამ მშუენიერ სანგძლივ

ფარნებისა

იბა ი. ნ.

უფრთხილდით მიმსგავსებას

მისამართი ალექსანდრეს ქუჩა, თეგდორამის სასლი.

ტელეფონი № 18.

